Jurgis Sadauskas, Kiprijonas Ivinskis

Kluonalių senovės žemdirbystės vieta

2020 m. spalio 26 – lapkričio 8 d. Kretingoje, sklypuose P. Bizausko g. 13 bei K. Čepulio akligatvyje 4, vyko žvalgomieji tyrimai. Jų metu ištirtos 7 5x2 m dydžio (1–7) ir viena 11x2 m dydžio (8) perkasa, bendras 92 m² plotas (1 pav.). Tai sudaro 3,29 % viso sklypų ploto (2800 m²). Aptariama vieta patenka į Kluonalių senovės žemdirbystės vietą (UK 30297), yra saugomos zonos Š dalyje, privačių asmenų sklypuose. Saugomos teritorijos vertingąsias savybes sudaro natūralūs arba žmogaus apdoroti rieduliai, jų struktūros ir sistemos, sudarytos iš akmenų, sukrautų į krūsnis ir pylimus (krūsnis – akmenų krūva).

1 pav. 2020 m. tyrimų Kluonaliuose situacinis planas: 1 – perkasų vietos ir numeriai; 2 – 2004 m. paviršiaus žvalgymų metu užfiksuoti pylimai; 3 – 2020 m. užfiksuoti pylimai; 4 – numanomi pylimų tęsiniai; 5 – sklypas K. Čepulio akligatvis 4; 6 – sklypas P. Bizausko g. 13. J. Sadausko brėž.

Fig. 1. Area plan of the 2020 excavation at Kluonaliai: 1 – number and location of excavated trenches; 2 – banks recorded during the surface survey in 2004; 3 – banks recorded in 2020; 4 – likely continuation of banks; 5 – plot at K. Čepulio Court 4; 6 – plot at P. Bizausko Street 13.

2020 m. tyrimų vietos aplinkoje archeologiniai tyrimai vykdyti 2004, 2009–2014, 2018 m. 2004, 2010–2014 m. tyrė R. Nemickienė (*ATL 2004 metais*, 2005, p. 286–287; *ATL 2010 metais*, 2011, p. 537; *ATL 2011 metais*, 2012, p. 637; *ATL 2012 metais*, 2013, p. 666; *ATL 2013 metais*, 2014, p. 503; *ATL 2014 metais*, 2015, p. 618), 2009, 2011 m. – R. Šiaulinskas (*ATL 2009 metais*, 2010, p. 500; *ATL 2011 metais*, 2012, p. 637), 2012, 2014 m. – E. Abromavičius (*ATL 2012 metais*, 2013, p. 666; *ATL 2014 metais*, 2015, p. 618), 2018 m. – M. Žėkaitė (*ATL 2018 metais*, 2019, p. 642). Dauguma šių tyrimų buvo neinformatyvūs, tačiau kelis kartus aptariamų sklypų aplinkoje fiksuoti akmenų pylimai, kai kurie iš jų datuoti geležies amžiaus laikotarpiu. Informatyviausi buvo 2004 m. R. Nemickienės tyrimai, kurių metu paviršiaus žvalgymų metodika užfiksuotos galimos akmenų pylimų vietos. 2020 m. žvalgomųjų tyrimų perkasų vietos parinktos pagal 2004 m. užfiksuotas pylimų vietas.

Perkasos 1–5 tirtos P. Bizausko g. sklype 13, perkasos 6–8 – K. Čepulio akligatvio sklype 4. Tyrimai vykdyti iki įžemio. Aptikus akmenų pylimus, užfiksuotos jų planinės struktūros, po to fiksuoti pylimų skersiniai pjūviai. Pylimuose aptikus angliukų, jų mėginiai paimti radioaktyvios anglies datavimui.

Tyrimų vietoje abiejuose tirtuose sklypuose stebėta identiška stratigrafija. Po velėna aptiktas 25–40 cm storio dirvožemio sluoksnis, siejamas su XX a. arimais. Didžiojoje dalyje perkasų įžemis – rusvas ar rudas molis, pasiektas 25–40 cm gylyje. Išimtis – perkasa 5, kurios paviršius XXI a. pradžioje buvo užpiltas molingu gruntu. Čia įžemis pasiektas 1,1 m gylyje.

Tyrimų metu aptikti du akmenų pylimai (krūsnys). Vienas buvo P. Bizausko gatvės sklypo 13 Š dalyje. Perkasos 3 ŠV dalyje apie 10 cm gylyje (H_{abs} 26,05 m) aptiktas 2 m ilgio, 0,7 m pločio, 0,2–0,24 m aukščio akmenų *pylimas*, orientuotas ŠR–PV kryptimi. Jis tęsiasi už perkasos ribų ŠR ir PV kryptimis. Akmenys neskaldyti ir netašyti, įvairių matmenų (36x32x20, 28x18x10, 18x12x8 cm), tarp jų supiltas pilkas gruntas (2 pav.). Tiriant pylimą virš akmenų aptikta XX a. datuojamų buitinės keramikos dirbinių šukių, tarp pačių akmenų rasta angliukų, kurie, atlikus anglies liekanų radioaktyvios anglies datavimą, datuoti 1722–1814 m. (172±26 BP) (FTMC–WZ67–1).

Antras akmenų pylimas ar krūsnis užfiksuota K. Čepulio akligatvio sklypo 4 centrinėje dalyje. Perkasoje 8 apie 10–15 cm gylyje (H_{abs} 26,21–26,69 m) aptiktas 6,7 m pločio, 0,3 m storio akmenų *pylimas* ar krūsnis (3 pav.). Konstrukcija tęsiasi už perkasos ribų ŠR–PR kryptimi. Akmenys neskaldyti ir netašyti, įvairių matmenų (28x22x18, 18x16x14, 8x6x5 cm), tarpai tarp jų užpildyti pilkos spalvos gruntu. Viršutinėje konstrukcijos dalyje rasta pavienių stiklo šukių ir XIX–XX a. radinių: vinių ir kitų surūdijusių neaiškios paskirties metalo fragmentų. Tarp pačių akmenų aptikta pavienių angliukų, du datuoti radioaktyvios anglies metodu. Vienas mėginys – 50024–46571 m. pr. Kr. (47365± 474 BP) (FTMC–WZ67–2), kitas – 1451–1525 m. (374±26 BP) (FTMC–WZ67–4). Manoma, jog pirmasis mėginys gali būti siejamas su geologiniais procesais ir neturi nieko bendra su aptariamoje saugomoje teritorijoje vykdyta ūkine veikla. Antrasis mėginys siejamas su Kluonalių senovės žemdirbystės vieta, todėl ir akmenų pylimas pagal anglies datavimą turėtų būti datuojamas XVI–XVII a.

Perkasose, tirtose kitų 2004 m. R. Nemickienės užfiksuotų galimų pylimų vietose, jokių

2 pav. Akmenų pylimas perkasoje 3 iš viršaus. S. Sprindžio nuotr.

Fig. 2. A top-down view of the stone bank in trench 3.

išlikusių akmenų konstrukcijų neaptikta. Tik perkasoje 3 užfiksuoti 3 akmenys, kurie gali būti siejami su suardytu akmenų pylimu. Atkreiptinas dėmesys, jog 2020 m. aptiktų akmenų pylimų vietos nesutampa su 2004 m. vizualinių žvalgymų metu nustatytomis pylimų vietomis. Nustatyta, jog pastarieji, vizualiai išsiskiriantys vietovės reljefe, yra suformuoti iš grunto, juose jokių radinių ar struktūrų neaptikta.

Ancient agricultural site at Kluonaliai

An investigation of private plots at K. Čepulio Court 4 and P. Bizausko Street 13 in Kretinga was conducted in 2020. The location falls within the boundary of the protected Kluonaliai ancient agricultural site commonly containing stone banks used to separate farming fields. A total of 8 trenches covering an area of 92 m^2 were excavated (Fig. 1), revealing one stone bank (Fig. 2) and one bank or clearance cairn Radiocarbon dates from charcoal pieces found among the boulders were as follows: 50024–46571 BC, 1451–1525, and 1722–1814 (calibrated).